

EndelaveGruppen

Endelave Hav- og Dambrug - Nej Tak

Til
Natur- og Miljøklagenævnet, NMKN

Foreningen EndelaveGruppen

v/Anders Grosen

Brummersvej 12

7100 Vejle

www.endelave-hav-og-dambrug-nej-tak.dk

CVR nr. 36651350

Endelave, 31. januar 2017

Klage over Miljøstyrelsens miljøgodkendelse af havbrug
syd for Endelave (ejer ukendt) - J.nr. MST-1270-01862

Foreningens formål er at fremme beskyttelse og skånsom benyttelse af natur og miljø på Endelave og det omgivende hav, herunder beskyttelse af Natura 2000 område 56, Habitatområde H52 og Fuglebeskyttelsesområde F36 mod negativ påvirkning

Indholdsfortegnelse

1. Hvem er miljøgodkendelsen udstedt til?	3
2. Genoplivning af havbrug - ikke flytning.....	3
3. Vilkår A1-A2: Samme havbrugsproduktion med to miljøgodkendelser?	4
4. Vilkår A1 frist bør reduceres til 2 år.....	5
5. Vilkår B15 og B17 meningsløse, varig N/P ophobning sker allerede i dag	5
6. Supplerende ”BAT”, vilkår F3 og B9-B10	7
7. Vilkår C1: Betænkelig anvendelse af menneske-antibiotika	8
8. VVM screening, Natura 2000 og bilag IV arter	8
Generelt om Habitatreglerne.....	8
NMKN kendelse i 2014 om Endelave Havbrug	9
Habitatvurderingerne i miljøgodkendelsen	9
Generelt om Bilag IV-arter	10
9. Proportionalitet, samfundsøkonomi og vilkårlig forskelsbehandling	11
10. Kapacitetsudvidelse er ikke udflytning af eksisterende brug.....	11
11. Forkert produktionsbidrag anvendt	12
12. Er det ny Endelave Havbrug planlagt ineffektivt?	13
13. Betyder iltsvind ikke noget for Miljøstyrelsen?.....	14
14. Vurdering af den samlede, planlagte produktion bør indgå	15
15. Virksomhedsudvidelse er oprindeligt sket uden tilladelse.....	16
16. Virksomheden lever ikke op til vilkår	17
17. Risiko for udslip af fisk	17
18. Miljøstyrelsens godkendelse af ansøgningen.....	18
19. Bilag 1: Telefonnotat fra Miljøstyrelsen, parallelle godkendelser.....	19
20. Bilag 2: Bundfaunaundersøgelser i Lillebælt 1910-87	19
21. Bilag 3: Notat til Samsø kommune om 3 nye havbrug	19
22. Bilag 4: Tabeloversigt over Hundshage Havbrugs’ udvikling.....	19

EndelaveGruppen (Endelave Hav- og Dambrug Nej Tak), CVR nr. 36651350, vil hermed anmode Natur- og Miljøklagenævnet om at ophæve Miljøstyrelsens miljøgodkendelse til Ny Endelave Havbrug syd for Endelave, sag nr. MST-1270-01862.

Miljøstyrelsen har 9. januar 2017 meddelt miljøgodkendelse til et udefineret firma til retablering af et havbrug syd for Endelave. Positionen er identisk med det havbrug, som Miljøstyrelsen godkendte 8. maj 2014, men som et enstemmigt Natur- og Miljøklagenævn - efter påklage - lukkede igen 23. december 2014.

EndelaveGruppen påklager hermed den meddelte miljøgodkendelse idet vi finder, at den er behæftet med en række væsentlige problemer og fejl.

1. Hvem er miljøgodkendelsen udstedt til?

Det fremgår ikke klart af Miljøstyrelsens miljøgodkendelse hvilket selskab, der ejer og dermed er juridisk og økonomisk ansvarlig for havbruget ved Endelave.

Af Miljøstyrelsens miljøgodkendelse fremgår det, at den er udstedt til selskabet Hjarnø Havbrug A/S – ved Endelave. Ifølge CVR eksisterer der ikke et firma, der hedder sådan.

Der eksisterer et firma ved navn Hjarnø Havbrug A/S, der har CVR. nr. 16038784. Dette firma ejer et havbrug vest for Hjarnø i Horsens Fjord og er derfor juridisk og økonomisk ansvarlig for dette havbrug.

I Miljøstyrelsens godkendelse nævnes også et cvr. nr. 78159413 og et p. nr. 1002541793, der ifølge CVR-registeret tilhører selskabet Havbruget Hundshage A/S, der ejer et havbrug syd for Hjarnø uden for Horsens Fjord.

Men om det er Hjarnø Havbrug A/S eller Havbruget Hundshage A/S, der er juridisk og økonomisk ansvarlig for det nye havbrug ved Endelave, fremgår ikke af miljøgodkendelsen. Det skal selvfølgelig fremgå af hensyn til myndigheder, leverandører, samhandelspartnere og især kreditgivere. Det er afgørende for tilsynsmyndighedens mulighed for at føre tilsyn med godkendelsens vilkår og lovliggøre eventuelle ulovlige forhold, at den/de juridisk ansvarlige for miljøgodkendelsen er entydigt fastlagt.

Personkredsen, altså ejeren og bestyrelsen, bag Hjarnø Havbrug A/S og Havbruget Hundshage A/S er den samme. De to nævnte selskaber ejes også af det samme selskab, nemlig Hjarnø Dambrug Holding ApS, der har CVR. nr. 70311615. Men ellers er der en væsentlig forskel på Hjarnø Havbrug A/S og Havbruget Hundshage A/S. Selskabet Hjarnø Havbrug A/S har ifølge de offentligt tilgængelige regnskaber de seneste tre regnskabsår haft et underskud på sammenlagt 4.6 mio. kr. Havbruget Hundshage A/S er det i samme periode gået lidt bedre, idet selskabet har haft et begrænset overskud på 62.160 kr.

2. Genoplivning af havbrug - ikke flytning

Der er i ansøgningen og miljøgodkendelsen til det nye havbrug syd for Endelave lagt op til, at der er tale om en flytning af et havbrug fra en position i vandområdet til et andet. Det er forkert. Der er tale om genoplivningen af et havbrug, som Natur- og Miljøklagenævnet allerede én gang har lukket, j.nr. NMK-10-00807 og NMK-34-00371. Dette kan ses af, at fortøjningsankre og lysbøjer fra havbruget Endelave Havbrug, som NMKN lukkede 23. december 2014, ikke på noget tidspunkt har været fjernet fra

området, selvom det af vilkår 15 i NaturErhvervstyrelsens placeringstilladelse nr. 265 af 28. oktober 2013 fremgår, at alt skulle fjernes ved ophør af driften. Der er altså tale om udstedelse af en miljøgodkendelse til Ny Endelave Havbrug.

3. Vilkår A1-A2: Samme havbrugsproduktion med to miljøgodkendelser?

EndelaveGruppen mener, at det er i konflikt med lovgivningen, at Miljøstyrelsen ved at meddele godkendelse til Ny Endelave Havbrug, reelt giver virksomheden bag – hvem det så end måtte være – ret til at råde over to miljøgodkendelser til drift af det samme havbrug og til udledning af samme mængde kvælstof, fosfor, organiske materialer og hjælpestoffer, idet Hedensted Kommunes godkendelse til udledningen ved Hundshage i As Vig stadig gælder, indtil der udsættes regnbueørreder i havbruget ved Endelave.

Det burde ikke være muligt for en virksomhed at have to parallelle miljøgodkendelser til drift og udledning fra samme havbrugsproduktion. Men det er, hvad virksomheden har ønsket og hvad Miljøstyrelsen har meddelt.

Af **vilkår A1** fremgår det: "Godkendelsen bortfalder, hvis driften ikke er startet inden 3 år fra godkendelsens dato". Miljøstyrelsen betinger dog vilkår **A1 af vilkår A2**, hvori der står: "Opdrætsanlægget må ikke etableres og idriftsættes før miljøgodkendelsen for det eksisterende Hundshage havbrug i As Vig er ophævet".

Selvom virksomheden altså har fået miljøgodkendelse til produktion ved Endelave, kan virksomheden reelt opretholde miljøgodkendelsen til produktion ved Hundshage i op til 3 år. Det er først, når havbruget ved Endelave etableres, at virksomheden skal afgive godkendelsen ved Hundshage. Formålet med denne konstruktion, og fristen på hele 3 år er, at Miljøstyrelsen vil bistå virksomheden med at bevare den forurenende produktion - enten ved Hundshage eller ved Endelave.

Ønsket om denne tvivlsomme håndtering af miljøgodkendelserne fremgår bl.a. af virksomhedsansøgningen (27. juni 2016), idet der i indledning står, at tilladelsen til produktionen ved Hundshage ønskes opretholdt, således at produktionen kan reetableres "*såfremt produktionsvilkårene mod forventning ikke er tilfredsstillende*".

EndelaveGruppen henviser ligeledes til et telefonnotat af 8. marts 2016 mellem Miljøstyrelsen og konsulenten Orbicon (bilag 1), hvor Miljøstyrelsen oplyser, at ovenstående ønske ikke kan administreres. I stedet beskrives en anden konstruktion, så "*Hjarnø Havbrug dermed kan afvente en eventuel klagebehandling i forbindelse med et kommende Endelave havbrug, uden at ophæve Hundshage godkendelsen, før udfaldet af en klagesag er bekendtgjort*".

Horsens Kommune er ligeledes opmærksom på de besynderlige parallelle miljøgodkendelser, idet kommunen i myndighedsforhøringen antager, at miljøgodkendelsen til det nye Endelave Havbrug bortfalder, hvis NMKN forkaster Hedensted Kommunes miljøgodkendelse af Hundshage havbruget. Miljøstyrelsen svarer Horsens Kommune, at "*Miljøstyrelsen er ikke enig heri. Det er ganske rigtigt en forudsætning for udnyttelsen af miljøgodkendelsen til Endelave Havbrug, at driften af Hundshage Havbrug ophører. Men hvis Natur- og Miljøklagenævnet ophæver godkendelsen til Hundshage Havbrug, er det kun denne godkendelse, der bortfalder. Godkendelsen til Endelave Havbrug vil fortsat være gældende, indtil nævnet i en evt. klagesag også har ophævet denne afgørelse*".

Hundshage Havbrug kan efter vores opfattelse ikke "byttes væk", fordi der er en proces i gang med miljøgodkendelse. Hvis NMKN afviser Hedensteds miljøgodkendelse, er der jo ikke noget at "bytte" med? Hvis Hundshage skal indgå i bytteriet, så må Hundshage som et minimum have fået en NMKN afgjort miljøgodkendelse, inden der laves en behandling af den nye ansøgning.

Foreningen EndelaveGruppen vil anmode Natur-og Miljøklagenævnet til at forholde sig til forudsætningerne samt den retlige gyldighed af Miljøstyrelsens 2 parallelle miljøgodkendelser, herunder ovenstående udtalelser i kursiv fra Miljøstyrelsen.

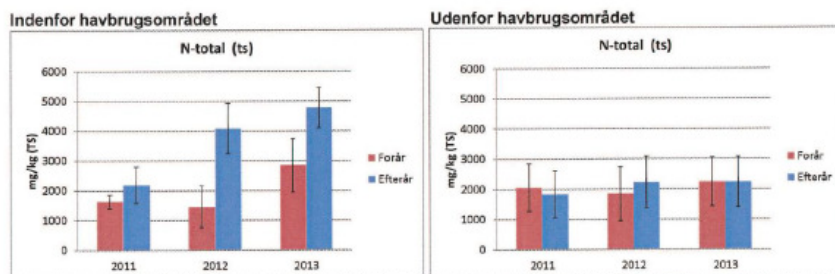
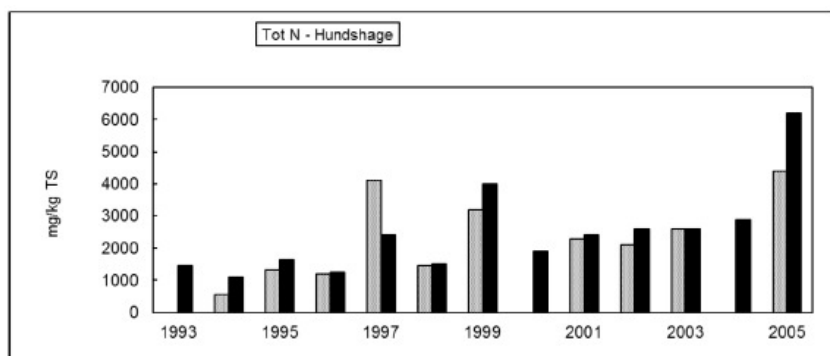
4. Vilkår A1 frist bør reduceres til 2 år

Af **Vilkår A1** fremgår der også en frist på 3 år til påbegyndelse af produktion. EndelaveGruppen ser ikke nogen argumentation eller begrundelse jf. godkendelsesbekendtgørelsen for det ekstra års fristforlængelse og finder at fristen på 2 år til idriftsættelse skal fastholdes.

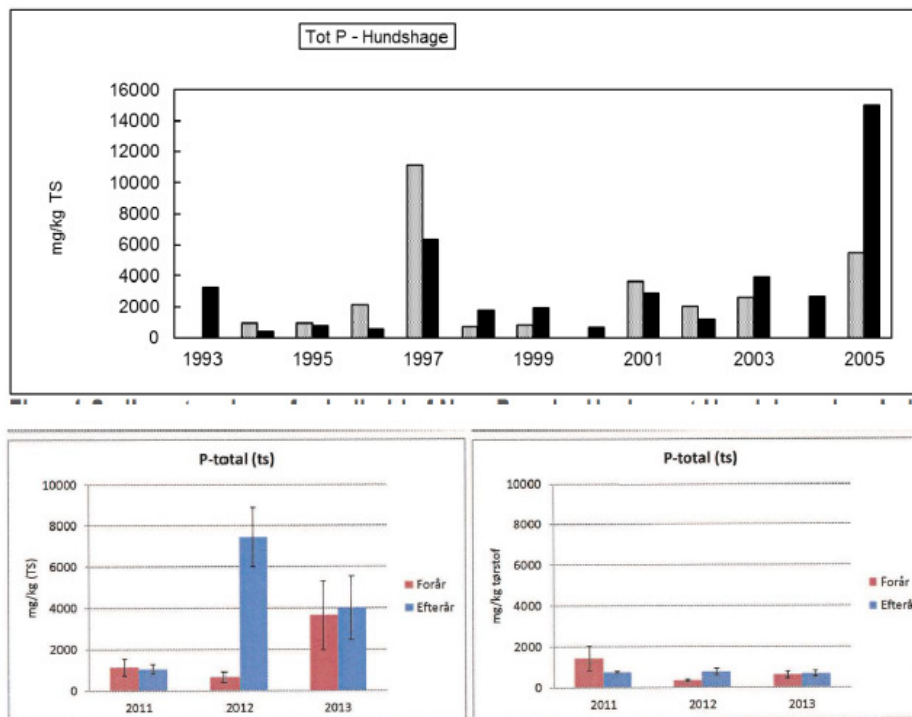
5. Vilkår B15 og B17 meningsløse, varig N/P ophobning sker allerede i dag

Vilkår B15 kræver alene analyse af sedimentprøver udtaget om foråret før produktionsstart med henblik på at vise, om havbunden er rehabiliteret. B17 siger, at der ikke må ske en varig ophobning af næringssalte mv. over årene, (*"signifikant stigende over en årrække"*), hvilket sedimentanalyser kan vise.

Imidlertid havde Vejle Amt som udsteder af den tilladelse, som havbruget opererer under i dag, også inkluderet vilkår om efterårssedimentprøver under burene. Ved at sammenholde de 2 sæt analyser over årene kunne Amtet se, om der over en årrække skete en signifikant stigning af næringssalte over produktionssæsonen. Efterårsanalyser er en vigtig indikator, dels som indikator for evt. øget fiskeproduktion over sommerhalvåret, dels som indikator havbrugspåvirkning af vandmiljøet i den vigtige vækstperiode om sommeren.

Forårs- og efterårssedimentprøver for Total-kvælstof ved Hundshage Havbrug 1993-201. Tabeller fra ansøgning til Hedensted Kommune om miljøgodkendelse af Hundshage Havbrug 11. marts 2014. Man kan med det blotte øje se stigningen i Tot-N over årene

Forårs- og efterårssedimentprøver for Total-fosfor ved Hundshage Havbrug 1993-2013. Tabeller fra ansøgning til Hedensted Kommune om miljøgodkendelse af Hundshage Havbrug 11. marts 2014.

Ovenfor vises resultaterne af Hundshage Havbrugs vilkår om tot-N og tot-P sedimentanalyser af forårs og efterårsprøver Vejle Amts vilkår om analyse af forårs/efterårssedimentprøver. Resultaterne dækker perioden 1993-2013. Udfører man en statistisk analyse af ovenstående data, ser man:

1. at der sker en **signifikant stigning over årene i tot-N opbygning i produktionssæsonen** (efterårstal, 1993-2013, Spearman test, korrelations koefficient = **+0,80, P < 0,001**, n=16).
2. at der sker en **signifikant stigning over årene i tot-P opbygning i produktionssæsonen** (efterårstal, 1993-2013, Spearman test, korrelations koefficient = **+0,51, P < 0,05**, n=16).
3. at der er **signifikant positiv korrelation over årene** mellem kvælstofs forårstal og efterårstal. Det viser, at der sker en sedimentopbygning af kvælstof over tid. Havbunden under havbruget regenererer derfor **allerede nu i As Vig** ikke under 1. kvartals braklægningsperioden som forudsat, set over den samlede tidsperiode. (forårs og efterårstal, 1993-2013, Spearman test, korrelationskoefficient **+0,73, P < 0,01**, n=13).

Tallene dokumenterer meget klart, at Hundshage Havbrugs nuværende fiskeproduktion, der i mange år har udledt 8,95 ton N og 1 ton P om året, allerede i dag forårsager signifikant stigende mængder af såvel sediment total-kvælstof og -fosfor over årene, både efter sommersæsonen og om foråret efter braklægningen. Det betyder, at vilkår B15 og B17 er uden mening, da de godkendte udledninger af næringssalte allerede nu vides, at ville give varig ophobning.

EndelaveGruppen finder på denne baggrund, at miljøgodkendelsen bør afvises, da der allerede er tilstrækkelig talmæssigt belæg for, at den udflyttede N/P belastning vil forårsage varig ophobning (signifikant stigende mængder) af N/P over årene - både om foråret efter braklægning og om efteråret efter produktionssæsonen. Det betyder også, at vilkår B15 og B17 er meningsløse.

Som minimum bør der suppleres med vilkår om udtagning/analyse af efterårsprøver, således at tilsynsmyndigheden i det mindste gives datamæssig mulighed for at kontrollere udviklingen over årene - også henover den for naturen så kritiske sommerperiode.

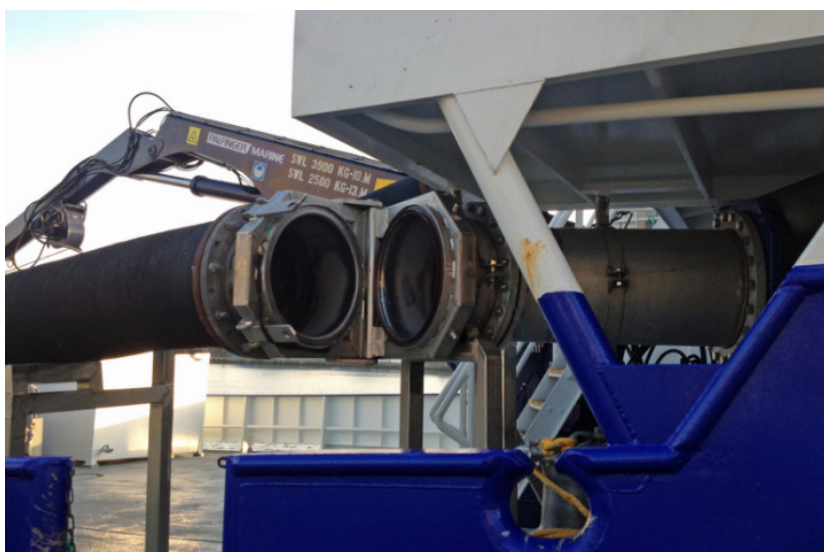
6. Supplerende "BAT", vilkår F3 og B9-B10

Miljøstyrelsen stiller i vilkår F3 krav om, at Ny Endelave Havbrug hvert år inden 1. februar skal indsende en årsrapport over produktionen. Det sker for at styrelsen kan kontrollere, om vilkårene i godkendelsen bliver overholdt og der ikke sker overproduktion og dermed ulovlig udledning af næringsstoffer.

Ved udarbejdelsen af en årsrapport er der imidlertid mulighed for relativt nemt at omgå vilkårene. Det kan ske ved at tage udgangspunkt i den mængde kvælstof, der tillades udledt, og derefter regne baglæns for at finde frem til det antal fisk, der så lovligt kan opfiskes. Disse tal kan derefter indføres i årsrapporten.

Ifølge EndelaveGruppens oplysninger mener Miljøstyrelsen ikke, at styrelsen har andre og mere effektive metoder end årsrapporten til at kontrollere, om der sker overskridelse og overproduktion og dermed ulovlig forurening af miljøet: "Vi kan jo ikke hoppe ud i burene og tælle fiskene", som en tilsynsførende har udtrykt det.

EndelaveGruppen vil derfor anvise, hvordan Miljøstyrelsen inden for en margen på 1-2 pct. effektivt kan kontrollere, om der i et givent havbrug sker overproduktion. Den sikkert helt ubegrundede mistanke om overproduktion kan elimineres ved, at Miljøstyrelsen under vilkår F3 stiller krav om, at fisk tælles ved udsætningen og igen ved høst.

F.eks. er de norske brøndbåde, der hvert år opsuger fisk fra adskillige danske havbrug (billedet), udstyret med automatisk tælleudstyr, der med over 98 pct. nøjagtighed kan tælle antallet af høstede fisk.

Det i 2014 lukkede Endelave Havbrug anvendte ved høstning en norsk brøndbåd med tælleudstyr, så metoden er ikke ukendt eller urealistisk for havbrugsejeren.

Et sådant tælleapparat kan også påmonteres de rør/slanger, som bruges af de danske

havbrugsfirmaers egne både. Et af sikkert flere firmaer, der producerer udstyret, lover en fejlmargen på optællingen på kun 1-2 pct.

EndelaveGruppen mener, at et sådant tiltag endog vil kunne betegnes som BAT. Metoden vil også gavne havbrugsejerne ved, at alle påstande om muligt snyd elimineres, selv ved et så fuldstændig overdimensioneret havbrug som det ansøgte Ny Endelave Havbrug.

EndelaveGruppen finder derfor, at der skal stilles vilkår om anvendelse af ekstern brøndbåd med tælleudstyr, dels som en slags supplerende "BAT" initiativ og dels til styrkelse af tilsyn og årsindberetninger.

7. Vilkår C1: Betænkelig anvendelse af menneske-antibiotika

Ifølge godkendelsens **vilkår C1** vedr. brug af hjælpestoffer og medicin tillader Miljøstyrelsen et årligt forbrug af op til 60 kilo af stoffet oxolinsyre, der er et antibiotika. Det er yderst betænkeligt.

I forbindelse med Snaptun Fisk Export A/S' bestræbelser på at få Årø Havbrug i Lillebælt ASC (Aquaculture Stewardship Council) certificeret, har Bureau Veritas på vegne af ASC fastslået, at oxolinsyre af verdenssundhedsorganisationen WHO er klassificeret som værende kritisk vigtig som human medicin. Bureau Veritas har derfor meddelt Snaptun Fisk Export, at firmaet skal ophøre med at bruge oxolinsyre under både opdræt af de små fisk i dambrug på land (smolt) og efter udsættelse i havbrug. Gør firmaet ikke det, kan havbruget ikke blive ASC certificeret.

Det er derfor betænkeligt, at Miljøstyrelsen giver tilladelse til så stort et forbrug af et så vigtigt menneske-antibiotika, der beviseligt medvirker til resistens, når andre havbrug kan undvære midlet.

EndelaveGruppen anerkender, at NMKN ikke har hjemmel til at afvise brugen af antibiotika, men spørgsmålet er, om de store mængder er nødvendige og i overensstemmelse med BAT på området.

8. VVM screening, Natura 2000 og bilag IV arter

Indledningsvis skal det oplyses, at EndelaveGruppen har påklaget Miljøstyrelsens afgørelse om ikke-VVM til NMKN, som endnu ikke har truffet afgørelse.

Generelt om Habitatreglerne

Jf. Habitatbekendtgørelsen 1 § 7 stk. 7 jf. § 6 må der ikke træffes afgørelse efter miljøbeskyttelseslovens § 33, før der er foretaget en vurdering af, om projektet i sig selv, eller i forbindelse med andre planer og projekter, kan påvirke et Natura 2000-område væsentligt. Hvis myndigheden vurderer, at det ansøgte kan skade et Natura 2000-område skal der foretages en tilbundsgående konsekvensvurdering for at udelukke skadevirkning.

Ifølge domme og afgørelser på området, gælder et udpræget forsigtighedsprincip på området. Det fremgår blandt andet af Muslingedommen, som fastslår, at der skal foretages konsekvensvurdering, hvis der er *"...en sandsynlighed eller en risiko for, at planen eller projektet påvirker den omhandlede lokalitet væsentligt"*, og at *"...i tilfælde af tvivl med hensyn til, om der er væsentlige virkninger skal der foretages en sådan vurdering"* og *"...at når en plan eller et projekt...risikerer at skade bevaringsmålsætningen for lokaliteten, skal planen eller projektet anses for at kunne påvirke denne lokalitet væsentligt"*. (MST har for et år siden VVM-screenet projektet og afgjort, at der ikke er risiko for, at projektet vil påvirke N2000 væsentligt. Vi har for et år siden påklaget denne afgørelse om ikke-VVM pligt til NMKN)

Muslingedommen fastslår endvidere, at *"En sådan vurdering forudsætter derfor, at alle aspekter af en plan eller projekt, som i sig selv eller i forbindelse med andre planer og projekter ville kunne påvirke den nævnte målsætning, skal identificeres under hensyn til den bedste videnskabelige viden på området"*.

En afgørelse fra Naturklagenævnet (330 fra 2004) fastslår: "Det følger endvidere af ovennævnte forsigtighedsprincip, at eventuelle usikkerhedsmomenter i et konkret projekt bør komme miljøet til gode. Det fremgår af bekendtgørelsens § 7 stk. 4, at vurderinger skal fremgå af afgørelsen. Miljøklagenævnet har i en afgørelse (103-00077) fastslået, at det ikke er nok at henvise til en sagsakt. Den konkrete, begrundede vurdering skal fremgå af godkendelsen.

I det afsnit i godkendelsen, som hedder "Natura 2000-områder" indgår både Natura 2000-områder og bilag IV-arter. Da de er omfattet af forskellige paragraffer i "habitatbekendtgørelsen" vurderer vi bilag IV hensynene særskilt. Vurderingen i forhold til Natura 2000-området omfatter kun det sidste afsnit på side 15 i godkendelsen (ca.13 linjer) *"Miljøstyrelsen vurderer med henvisning til modelberegninger, at der ikke vil ske en påvirkning af Natura 2000-området ca. 1,3 km nord for projektområdet p.g.a. den store fortyndingseffekt"*.

NMKN kendelse i 2014 om Endelave Havbrug

Det nye havbrug der søges om, er placeret i nøjagtig samme position som det havbrug der blev lukket som følge af Natur- og Miljøklagenævnets kendelse i 2014. I kendelsen hedder det:

"Sammenfattende finder Natur- og Miljøklagenævnet, at det med Natura 2000-konsekvensredegørelsen ikke med tilstrækkelig sikkerhed er udelukket, at etableringen af Endelave Havbrug kan medføre skade på Natura 2000-område nr.56. Det er Natur- og Miljøklagenævnets opfattelse, at dette er en væsentlig retlig mangel, der fører til ophævelse af Miljøstyrelsens afgørelse af 8. maj 2014 om miljøgodkendelse af Endelave Havbrug."

Endvidere vil en nedlukning af Hundshage ikke have betydning for den lokale nordstrøms forurening af Natura 2000 området ved/omkring Endelave. Hundshage havbrug er placeret i samme område som Muslingebrugene, 17 km på den anden side af Endelave og dermed på ingen måde mellem det nye Endelave havbrug og Natura 2000 område 56. Det er alene på vandområdeplan-niveau, at belastningen forbliver den samme. Man flytter blot belastningen og problemet fra As Vig til Endelave.

Habitatvurderingerne i miljøgodkendelsen

I afsnittet Natura 2000-områder side 14-15 i godkendelsen vurderer Miljøstyrelsen med henvisning til modelberegninger, at der ikke vil ske en påvirkning af Natura 2000-området ca. 1,3 km nord for projektområdet på grund af den store fortyndingseffekt.

Begrundelsen er meget overordnet og uden konkrete henvisninger eller uddrag af den omtalte modelberegning (-som er identisk med den fejlbehæftede model, som et enigt NMKN afviste på det første Endelave Havbrug 23. december 2014). Sammenholdt med, at der samtidig henvises til en udtalelse fra Naturstyrelsen som ikke kan ses i godkendelsen, er begrundelsen utilstrækkelig i forhold til de restriktive krav, der gælder på området. Udpegningsgrundlaget indeholder 5 marine naturtyper, 2 arter af sæler (gråsæl og spættet sæl) og 12 fuglearter. Som nævnt ovenfor bør alle aspekter af projektet inddrages. Ligesom projektets eventuelle påvirkninger af alle de forskellige naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget bør vurderes. Henvisningen til den generelle fortyndingsfaktor for næringsstoffer er kun én faktor. Hvordan vil sælerne påvirkes af den øgede forstyrrelse fra færdsel til og fra dambruget? Hvordan vil de påvirke bestanden og dens adfærd, at sælerne måske vil blive tiltrukket af netburene og udsigten til store mængder føde?

Findes der undersøgelser eller forsøg, der belyser konsekvenserne af, at der udledes medicinrester og undslipper medicinbehandlede ørreder, som eventuelt ædes af sæler?

Hvordan vil de 12 fuglearter, der er på udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområdet påvirkes, f.eks. af øget trafik? Miljøstyrelsen nævner kun forstyrrelser som en relevant faktor i forbindelse med bilag IV-arten marsvin. Det er i forhold til arter på udpegningsgrundlaget ikke tilstrækkeligt at henholde sig til, at der i forvejen er en stærk trafik med skibe og både.

Det er bare et argument for at vurdere påvirkningen fra den samlede, kumulative effekt. Kan det udelukkes, at slam og aflejringer af f.eks. medicinrester på bunden under netburene med strøm og

bølger kan føres til Natura 2000-området og påvirke fouragerende fugle eller de marine naturtyper, som er følsomme overfor næringsstofpåvirkning?

Miljøstyrelsen henviser flere steder til, at der ikke vil komme en øget påvirkning af Natura 2000-området, da det nye havbrug forudsætter, at Hundshage Havbrug nedlægges. Det er ikke i sig selv en begrundelse for, at det nye havbrug ikke vil påvirke Natura 2000-området, at et andet havbrug lukkes. Dels er det endnu ikke afgjort af Natur- og Miljøklagenævnet, om det eksisterende havbrug er etableret og drives i overensstemmelse med habitatreglerne. Dels skal hvert enkelt projekt vurderes særskilt i forhold til beskyttelsesbestemmelserne (udover en vurdering af den kumulative effekt af det enkelte projekt sammen med andre relevante projekter).

Generelt om Bilag IV-arter

Ifølge habitatbekendtgørelsens §§ 10-11 kan der ikke meddeles godkendelse til et projekt, hvis det kan beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder for dyrearter, der er optaget på habitatdirektivets bilag IV. Beskyttelsen er streng – men uden det forsigtighedsprincip, der gælder for Natura 2000-områder. Og uden krav om at vurdere den kumulative effekt af alle relevante planer og projekter. Beskyttelsen af bilag IV-arter gælder både inden for og udenfor habitatområder.

I tilladelsens side 15 er der henvist til VVM-anmeldelsen, hvorefter der er høj forekomst af marsvin i området, hvor havbruget ønskes placeret. Marsvin er en bilag IV-art. Miljøstyrelsen vurderer i afsnittet, at den øgede trafik ikke vil påvirke marsvin, da forøgelsen vil være begrænset i forhold til den eksisterende skibstrafik.

EndelaveGruppen vurderer, at en i forvejen kraftig forstyrrelse ikke i sig selv er argument for, at yderligere forstyrrelse ikke vil have nogen betydning, selv om der ikke er formelle krav om at vurdere de kumulative effekter af den samlede færdsel. Der henvises til håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV (DMU, 2007). Heraf fremgår, at nogle af truslerne mod marsvin er forurening, undervandsstøj og stærk bådtrafik. De indre danske farvande er særdeles vigtige passagemuligheder for marsvin mellem syd og nord. Der er ved et projekt i 2003 fundet mange marsvineunger i området Fyn-Samsø, der tyder på yngleaktivitet i området. Hunnerne føder i maj-juli, hvor de må formodes at være meget følsomme over for forstyrrelser. Dette er transport og fodring samt forurening med næringsstoffer og medicinrester under og omkring burene. Dette er formodentlig også tilfældet i parringssæsonen i juli-august.

Det bør i forbindelse med det ansøgte projekt foretages en konkret vurdering af påvirkninger fra både anlægs- og driftsfase på især marsvinets fourageringsadfærd, parrings- og yngleaktivitet. Med anlægsfasen tænkes på placering af de 18 ringbure med en dybde på 12 meter, der må antages at kunne påvirke både marsvinenes passagemuligheder og adfærd i øvrigt. Med driftsfasen tænkes både på forstyrrelser fra transport og fodring samt forurening med næringsstoffer og medicinrester under og omkring

Endelavegruppen finder således, at både miljøansøgningens og miljøgodkendelsens datamateriale og vurderinger af mulige påvirkninger af internationale naturbeskyttelsesområder og særlige beskyttelseskrævende arter, udgør et helt utilstrækkeligt grundlag til at meddele godkendelse på, og på denne baggrund anmoder vi om, at NMKN ophæver miljøgodkendelsen.

EndelaveGruppen fastholder sin klage til NMKN over Miljøstyrelsens afgørelse om ikke-VVM pligt for projektet, bl.a. med henvisning til samme mangelfulde vurdering af påvirkningen af Natura 2000-områder og Bilag IV-arter.

9. Proportionalitet, samfundsøkonomi og vilkårlig forskelsbehandling

Proportionalitet er et grundlæggende princip i EU traktaten(I-11.4) som foreskriver, at et indgreb/pålæg ikke må gå videre end nødvendigt for at opnå et mål.

Bortset fra havbrugsejere har alle andre i Danmark i årevis været pålagt at betale milliardbeløb til bl.a. rensningsanlæg for at opnå en god miljøtilstand i de indre danske farvande.

Der er derfor tale om vilkårlig forskelsbehandling, når Miljøstyrelsen godkender direkte udledningen af 8,95 ton kvælstof og 1 ton fosfor fra Ny Endelave Havbrug. Især, når der findes en teknologi til rensning ved kilden, nemlig ved at flytte produktionen på land i recirkulerede anlæg.

Der er desuden manglende proportionalitet i Miljøstyrelsens godkendelse til Ny Endelave Havbrug.

Det kan bl.a. ses af, at Horsens Kommune for få år siden blev pålagt at etablere et rensningsanlæg på Endelave. Et projekt, der har kostet det kommunalejede Horsens Vand A/S og forbrugerne op mod 30 mio. kr. Men rensningsanlægget på Endelave har betydet, at udledningen af kvælstof og fosfor fra øen er blevet nedbragt fra 1,4 tons til 0,9 tons N og fra 0,3 tons fosfor til 0,015 tons P om året. Derfor er der ikke proportioner i, at Miljøstyrelsen nu godkender, at et privatejet havbrug må udlede væsentligt større mængder af både kvælstof og fosfor i havet lige ud for øen.

Ifølge EU-lovgivningen er det de enkelte nationalstaters opgave at sikre både proportionalitet og bekæmpe vilkårlig forskelsbehandling i forvaltningen. Det er derfor i strid med EU-retten når Miljøstyrelsen i godkendelsens høringsnotat Bilag 1 punkt 4 afviser at forholde sig til disse spørgsmål.

Det danske retssystem bygger desuden på en række grundprincipper, herunder lighedsprincippet og princippet om faglig forvaltning i myndighedsudøvelsen. Det betyder, at en myndighed ikke må gøre forskel på borgere/virksomheder, ved at forvalte loven lempeligere for nogle borgere/virksomheder end for andre. En virksomhed ikke må få miljøgodkendelse på lempeligere vilkår end andre tilsvarende virksomheder. Det betyder også, at en myndighed som Miljøstyrelsen ikke må forfølge usaglige eller uvedkommende hensyn, som for eksempel hensynet til en virksomhed og dens økonomi.

Endelavegruppen vurderer, at Miljøstyrelsen ved sin meget lempelige vilkårsstilling og manglende faglig afvejning af produktionshensyn imod naturbeskyttelseshensyn ensidigt tilgodeser hensynet til en enkelt virksomhed i strid med de grundlæggende forvaltningsprincipper.

Natur og Miljøklagenævnet anmodes derfor om at forholde sig til, hvorvidt Miljøstyrelsens afvisning af at vurdere samfundsøkonomi, proportionalitet og vilkårlig forskelsbehandling i denne sag er i overensstemmelse med reglerne.

10. Kapacitetsudvidelse er ikke udflytning af eksisterende brug

Hundshage Havbrugs størrelse i Hedensted Kommunes miljøgodkendelse d. 7.5.2015:

"Havbruget Hundshage opdrætter lakseørred i netbure. Burene består af cirkulære pontoner, hvortil der fastgøres net, pontonerne er ca. 20 meter i diameter og med netdybde på ca. 8 meter. Netburene er fortøjet 3 og 3 og forankret til havbunden i seks rækker, dvs. der er 18 bure."

Rumfang af et sådant bur: ($V = \pi \cdot r^2 \cdot h$)

$r = 10 \text{ m}$, $h = 8 \text{ m}$

$$1 \text{ bur: } \pi * 10^2 * 8 = 2.513 \text{ m}^3$$

$$18 \text{ bure: } 2.513 \text{ m}^3 * 18 = 45.239 \text{ m}^3$$

Endelave havbrug størrelse i Miljøstyrelsens godkendelse af 2017:

"Havbruget vil bestå af 18 ringbure med en omkreds på under 82 meter og en højde over vandoverflade på ca. 2 meter pga. netholdere. Nettene vil have en dybde på ca. 12 meter placeret ved en vanddybde på ca. 20 meter."

Omkreds: 82 m

Radius af et sådant bur: ($O=2*\pi*r$ dvs. $r=O/2\pi$)

$$r = 82/2\pi = 13 \text{ m}$$

Dybden h = 12 m

Rumfang af et sådant bur: ($V = \pi*r^2*h$)

$$1 \text{ bur: } V=\pi*13^2*12 = 6.371 \text{ m}^3$$

$$18 \text{ bure: } 6.371 \text{ m}^3*18 = 114.680 \text{ m}^3$$

Størrelsen af Endelave Havbrug sammenlignet med Hundshage Havbrug:

$$114.680 \text{ m}^3 / 45.239 \text{ m}^3 = 2,535 \text{ gange større}$$

Produktionskapaciteten i det nye havbrug syd for Endelave er derfor godt 2½ gange større end i det eksisterende ved Hundshage. Den tilladte produktion og udledning er uændret, og derfor er det væsentligt større produktionsvolumen yderst bemærkelsesværdig. Der er store omkostninger ved at etablere og vedligeholde nettene i et havbrug, og derfor er det svært at forestille sig, at produktionsapparatet udvides i det omfang, uden at det modsvares af en tilsvarende økonomisk gevinst. Situationen svarer nogenlunde til, at en landmand ønsker at udvide sine svinestalde til produktionskapacitet til 2½ gange det hidtidige, og at han samtidig oplyser, at hans produktion af svin vil fortsætte uændret som hidtil, og at han derfor ikke har brug for større areal til spredning af svinenes gylle. Mon ikke tilsynsmyndighed vil tage på tilsynsbesøg for tælle svinebesætningen? Den mulighed findes ikke for havbrug. Den eneste form for kontrol består i egenkontrol.

Det er svært at forestille sig, at produktionen ikke vil blive øget i takt med den øgede produktionskapacitet. Der er ikke kun tale om at udflytte et eksisterende havbrug, men reelt samtidig at døren åbnes for, at produktionen kan blive 2½ gange større end den hidtidige. Det er generelt bemærkelsesværdigt, men i særlig grad når det sker umiddelbart syd for Natura 2000 område 56.

Det skal bemærkes, at ejeren af Hundshage Havbrug under Vejle Amts tilsynsperiode har fået en dom for overfodring på havbruget. [Politiken | 12.12.1990 | | Sektion: Penge Side 5 | 250 ord | Artikel-id: A0115403](#)

EndelaveGruppen vil anmode Natur- og Miljøklagenævnet om at forholde sig til hvorvidt det er retligt gyldigt, at godkende ovenstående produktionskapacitet og stadig benævne det en udflytning af et eksisterende havbrug.

11. Forkert produktionsbidrag anvendt

I Miljøgodkendelsen under Afgørelse på side 5 øverst står: " På grundlag af oplysningerne i bilag A, ansøgning om miljøgodkendelse, godkender Miljøstyrelsen hermed en produktion af ca. 218 t regnbueørred i perioden fra 1. april til 31. december ved en placering ca. 3,2 km syd for Endelave."

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri oplyste i 2015 at "Standardproduktionsbidraget pr. ton ørred produceret i et havbrug er på 47,5 kg kvælstof, 6 kg fosfor og 220 kg organisk materiale og dækker alene den del af produktionsforløbet fra yngelørred udsættes i havbruget." - dvs. nettoproduktionen.

Det vil indebære en årlig udledning fra produktion af 218 t regnbueørred på:

47,5 kg kvælstof * 218 tons ørred = 10.355 kg kvælstof

6 kg fosfor * 218 tons ørred = 1.308 kg fosfor

220 kg org. mat. * 218 tons ørred = 47.960 kg org. materiale

Miljøstyrelsen vælger selv at følge en anden beregningsmetode, som foreslået af Hundshage Havbrug:

B12	Følgende specifikke udledningsværdier må ikke overstiges:		
	N	P	Organisk stof (modificeret BI5)
	38,5	3,8	117,3

Kg pr. ton netto-produceret fisk.

Følger man den metode, når man følgende udledning:

38,5 kg kvælstof * 218 tons ørred = 8.393 kg kvælstof

3,8 kg fosfor * 218 tons ørred = 828,4 kg fosfor

117,3 kg org. mat. * 218 tons ørred = 25.571 kg org. mat.

Det passer med den miljøgodkendelse, som Hundshage Havbrug fik af Hedensted Kommune i 2015 på 8.950 kg N/år og 1.000 kg P/år. Problemet er blot, at der ingen reel dokumentation foreligger for denne lave udledning ved produktion af ørred i havbrug. De tre store havbrugsfirmaer Snaptun Ørredexport, Musholm og Aquapri anvender **ALLE** ministeriets standardproduktionsbidrag. Derfor virker det ejendommeligt, at Miljøstyrelsen vælger at acceptere Hjarnø Havbrugs usædvanlige beregning af produktionsbidraget.

Det medfører, at produktionen af ørred på Endelave Havbrug i miljøgodkendelsen nemt kan holde sig indenfor et loft på 218 tons ørred. Hvis Miljøstyrelsen i stedet anvendte ministeriets egen standardproduktionsbidrag ville den acceptable ørredproduktion kun være 1000 kg P / 6 kg P pr. tons ørred = 167 tons ørred, hvilket er 23 % mindre produktion.

EndelaveGruppen finder, at miljøgodkendelsen skal anvende Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri's standardproduktionsbidrag. Det vil sikre ensartede vilkår og administration af alle landets havbrug. Der er i miljøgodkendelsen ingen argumentation for, at netop Hundshage Havbrug - via en anden beregningsmetode - skal have lempeligere vilkår end landets øvrige havbrug.

12. Er det ny Endelave Havbrug planlagt ineffektivt?

Miljøgodkendelsen giver **Endelave Havbrug** lov til at producere 218 tons ørred i et havbrug på 114.680 m³. Det giver en produktion på 218.000 kg ørred / 114.680 m³ = **1,9 kg ørred pr. m³ bur.**

Det kan sammenlignes med andre ansøgninger om miljøgodkendelse af moderne store havbrug:

Aquapri A/S's Klintholm Havbrug:

- 16 bure a' $8.042 \text{ m}^3 = 128.680 \text{ m}^3$ bure
- Nettoproduktion: 2105 tons ørred
- 2105 tons ørred netto / 128.680 m^3 bur = **16,4 kg ørred netto pr. m^3 bur**

Musholm A/S's Sejro Havbrug

- 7 bure a' $17.012 \text{ m}^3 = 119.082 \text{ m}^3$ bure
- Nettoproduktion: 1698 tons ørred
- 1698 tons ørred netto / 119.082 m^3 bur = **14,3 kg ørred netto pr. m^3 bur**

Snaptun Fisk Export A/S's Glatved Havbrug

- 20 bure a' $11.341 \text{ m}^2 = 226.823 \text{ m}^3$
- Nettotilvækst: 4.515 tons ørred
- 4.515 tons ørred netto / 226.823 m^3 bur = **19,9 kg ørred netto pr. m^3 bur**

Hjarnø Havbrug A/S's NMKN-lukkede Endelave Havbrug i 2014. Det producerede i 1 år.

- 20 bure a' $7.238 \text{ m}^2 = 144.765 \text{ m}^3$
- Nettotilvækst: 2.105 tons ørred
- 2.105 tons ørred netto / 144.765 m^3 = **14,5 kg ørred pr. m^3 bur.**

Det vil sige, at de tre største danske havbrugsfirmaer har ansøgt om miljøgodkendelse til moderne havbrug, der vil kunne **producere 8-10 gange så meget ørred netto pr. m^3 bur**, end det, som Hjarnø Havbrug angiver, at kunne på sit ansøgte brug syd for Endelave. Endelave Havbrug havde selv i det NMKN-lukkede havbrug i 2014 planlagt en produktion pr. m^3 bur, som svarer til andre moderne havbrug. Ifølge ansøgningen vil det indebære, at Hjarnø Havbrug i 2016 skulle have omkostninger til net, der var 8-10 gange højere end konkurrenterne. Kan det virkelig passe, at Hjarnø Havbrug A/S nu producerer langt mindre effektivt end andre danske havbrugsselskaber, eller er der en anden forklaring?

Natur og Miljøklagenævnet anmodes om at forholde sig til det retlige i at meddele Miljøgodkendelse til et produktionsanlæg, der langt overskrider behovet, kun skal levere egenkontrollata og hvor den produceret fiskemængde, N og P er en helt umulig opgave at kontrollere for miljøtilsynet.

13. Betyder iltsvind ikke noget for Miljøstyrelsen?

Produktionen af 218 tons ørred i havbrugsbure syd for Endelave vil i henhold til ministeriets standardproduktionsbidrag medføre en direkte udledning af 47.960 kg organisk materiale. Dertil kommer en betydelig, men ukendt mængde organisk materiale fra de organismer, som trives i det næringsrige vand omkring havbruget. Dette organisk materiale vil synke mod bunden og sammen med det salte bundvand normalt bliver det ført mod syd. Dermed føres organisk materiale ind i det store område med dybder over 20 m, som ligger mellem Endelave og Fyn, og som starter umiddelbart syd for det ønskede havbrug syd for Endelave.

Iltsvind optræder i de fleste efterår mellem Endelave og Fyn over store jævne områder og hyppigt med kraftigt iltsvind. Ved kraftigt iltsvind søger fisk og mobile bunddyr væk, mens de under længere perioder med kraftigt iltsvind begynder at dø. Der kan gå mange år efter et kraftigt, langvarigt iltsvind, før der igen er reetableret et samfund af bunddyr med normal aldersfordeling, artssammensætning og individantal.

Iltsvind opstår pga. omsætning af rigeligt organisk materiale og ringe tilførsel af ilt fra overfladen. Det rigelige organiske materiale er en følge af den kraftige forøgelse af menneskeskabte tilførsel af kvælstof og fosfor, som er sket siden 1960. Der er ydet en meget stor indsats for at reducere disse udledninger af

næringsstoffer til havet. En betydelig tilførsel af organisk materiale fra Endelave Havbrug til dette område vil betyde et alvorligt tilbageskridt i kampen mod iltsvind i dette område. Hvis produktionskapacitet i Endelave Havbrug anvendes i fuldt omfang, vil det betyde op til 10 gange større udledning af organiske materiale end det beregnede og 20 gange større end det angivne i miljøgodkendelsen.

Nationalt Center for Miljø og Energi's (DCE) har systematisk rapporteret om iltsvind mellem Endelave og Fyn siden 1997, og der er konstateret iltsvind hvert år bortset fra 2009 og 2011. Siden 2000 er der også konstateret kraftigt iltsvind hvert år bortset fra fire år. I en række år rammer både moderat og kraftigt iltsvind meget store områder, selv i dette store, jævne område med en moderat dybde.

Et samarbejde mellem amterne omkring Lillebælt har i en rapport fra 2008 set på udbredelse af iltvindsområder i perioden 1910-1987 (Bilag 2). Man har således på baggrund af bunddyrssammensætninger vurderet ændringer i udbredelse af iltsvind i en tidsperiode på 77 år. Det fremgår således af rapporten:

Fra Lillebælt eksisterer der data, der om end indirekte dokumenterer et historisk iltsvind i form af opgørelser af mængden og artssammensætningen af bundfaunaen helt tilbage fra slutningen af 1800-tallet. Da bundfaunaen påvirkes betydeligt af gentagne iltsvind, har det for dette område været muligt at underbygge formodningen om, at der har været iltsvind i området langt tilbage i tiden, men også at størstedelen af området ikke har været væsentligt berørt af iltsvind (figur 12.1). En sammenligning med nyere bundfaunadata fra samme område har desuden indikeret, at iltvindets udbredelse er øget markant i perioden med tiltagende eutrofiering.

Iltsvind forekommer derfor ikke naturligt mellem Endelave og Fyn.

Miljøstyrelsen skriver i miljøgodkendelsen: *"I afgørelsen er der lagt vægt på, at etableringen af havbruget ved lokaliteten syd for Endelave samlet set ikke vil medføre en merudledning af næringsstoffer til vandområdet."* Det overses i godkendelsen, at der vil ske en betydelig udledning af organisk materiale i et område, hvor der let kan etableres store iltløse områder, hvilket ikke har været tilfældet ved Hundshage Havbrug.

Undersøgelser knyttet til forvaltningen af Natura 2000 område 56 med Endelave har påvist, at der langs sydsiden af Endelave ligger store stenrev, der strækker sig ud til og vel også syd for grænsen for Natura 2000 området. De tilbageværende stenrev er blandt vore vigtigste, beskyttede marine naturtyper, og ansøgningen forholder sig ikke til miljøkonsekvenserne af, at placere et ret stort havbrug umiddelbart syd for disse stenrev. Konsekvenserne kan bestå af lejlighedsvis iltsvind og overgødskning, hvilket bl.a. fremmer påvækst af enårige, opportunistiske trådalger. Det vil have en væsentlig negativ effekt på livet i og omkring disse stenrev jf. afsnit 3. om Natura 2000 områder.

EndelaveGruppen finder på baggrund af ovenstående at miljøgodkendelsen skal afvises.

14. Vurdering af den samlede, planlagte produktion bør indgå

Hjarnø Havbrug ønsker at etablere et havbrug med en burvolumen på 114.680 m³ til en nettoproduktion på 218 tons ørred. Som påvist kan man producere 8-10 gange på megen ørred på dette havbrug. Der er derfor kapacitet til produktion af mindst 2000 tons ørred.

Hjarnø Havbrug A/S har udarbejdet et notat til Samsø Kommune dateret 1. oktober 2015. Det indgik i dagsorden for teknisk udvalgmøde d. 28.10.2015. Notatet har titlen: *"Etablering af havbrugsproduktion på Samsø"* (bilag 3). Notatet forklarer, at der i fremtiden skal etableres 3 store havbrug i nærheden af

den sydlige del af Samsø nemlig Endelave, Ballen og Bolsaksen - hver med en produktion på 2500 tons ørred jf. nedenstående tabel.

Denne plan svarer til den aktuelle miljøgodkendelse til Endelave Havbrug.

Tabel 1 Økonomiske nøgletal for etablering af Endelave Havbrug syd for Endelave, Bolsaksen Havbrug syd for Samsø, og Ballen Havbrug øst for Ballen. Etableringen af Endelave Havbrug og Bolsaksen Havbrug vil være faseopdelt. De økonomiske nøgletal omfatter ikke job- og værdiskabelse fra evt. fangkultur af muslinger. Ligeledes er der ikke medtaget job- og værdiskabelse ved etablering af anlæg til produktion af sættefisk eller slagteri.

Havbrug	Produktion (tons fisk/år)	Produktion (mio. kr./år)	Antal nye jobs
Endelave Havbrug	625 t i 2016-2017	22 mio. kr.	3
	2500 t fra 2018	88 mio. kr.	8-10
Ballen Havbrug	2500 t fra 2017	88 mio. kr.	8-10
Bolsaksen Havbrug	820 t fra 2016-2017	30 mio. kr.	4
	1640 t fra 2018-2019	60 mio. kr.	6
	2500 t fra 2020	88 mio. kr.	8-10

Tabel fra Bilag 2 om havbrugsejers planer for dels Endelave havbrug dels 2 andre havbrug i nærområdet. Notat fremsendt til Samsø Kommune 2015.

Endelavegruppen mener derfor, at havbrugsejers ansøgning skal afvises, med henvisning til at den burde omfatte den fulde produktion/målsætning og ikke kun en beskeden indledende produktion.

15. Virksomhedsudvidelse er oprindeligt sket uden tilladelse

Vejle Amtskommune gav d. 2.2.1998 tilladelse til flytning af Alrø Sund Havbrugs produktion, således at halvdelen flyttedes til drift nær Hjarnø Havbrug og halvdelen til drift nær Hundshage Havbrug. Det skulle ske på to positioner i nærheden af de to nævnte havbrug, og disse positioner var klart angivet hver med præcise koordinater, således at den flyttede produktion var klart adskilt fra Hjarnø Havbrug og fra Hundshage Havbrug.

Tilladelsen til flytning af produktionen på Alrø Sund Havbrug blev givet på følgende vilkår:

1. Tilladelsen til drift af havbrug gives fra og med produktionsåret 1998. Tilladelsen bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet senest i 1999.

Det svarer nøje til Havbrugsbekendtgørelsen, hvor der står:

§ 10. *En godkendelse bortfalder, hvis produktionen ikke er påbegyndt inden 2 år fra godkendelsens dato.*

Det var vigtigt for Vejle Amtskommune at få lejlighed at følge konsekvenserne af denne flytning. Vejle Amt skrev i forbindelse med tilladelsen: *"Efter tre produktionssæsoner, 1998, 1999, og 2000, revurderes placeringen i lyset af de miljømæssige erfaringer, herunder risikoen for iltsvind, ved den nye placering."* Der foreligger ingen korrespondance med eller anden dokumentation fra Vejle Amt for, at denne flytning er gennemført således, som Vejle Amt krævede. Dermed er Vejle Amts foreløbige tilladelse til flytning bortfaldet og det udvidede havbrug mangler en gældende miljøtilladelse.

Det flyttede ½ Alrø Sund Havbrug blev aldrig placeret på den position som var krævet. Det ses på luftfotos fra 1999, 2002, 2005, 2008, 2010-12 og 2014-15. Hundshage Havbrugs bure er derimod vokset i volumen gradvist over årene fra 15.878 m³ i 1995 til hele 63.153 m³ i 2016 jf oversigten i bilag 4.

Hundshage har en miljøtilladelse meddelt af Vejle Amt i 1992, om at der fra 1997 maksimalt må udledes 5,5 tons kvælstof og 0,6 tons fosfor. Hedensted Kommune har i 2011 og 2015 søgt at give Hundshage Havbrug en miljøgodkendelse til udledning af 9 tons kvælstof og 1 ton fosfor om året med henvisning til

det flyttede Alrø Sund Havbrug. Der mangler dog dokumentation for at flytningen er gennemført som krævet af Vejle Amt.

Såfremt Miljøstyrelsen ønsker at godkende en øget årlige udledningstilladelse til Hundshage Havbrug fra 5,5 tons kvælstof og 0,6 tons fosfor, som givet af Vejle Amt i 1992, til 8,95 tons kvælstof og 1 ton fosfor, vil det jf. VVM-reglerne kræve en særskilt behandling af miljøkonsekvenserne, da det er en produktionsudvidelse og da det sker umiddelbart ved et Natura 2000 område, uanset om udvidelsen sker ved en placering ud for Horsens Fjord eller syd for Endelave.

EndelaveGruppen anmoder NMKN om at vurdere, hvorvidt Hundshage havbrugs eksisterende miljøtilladelser åbner mulighed for den angivne udledning af de i ansøgningen angivne 8,95 tons kvælstof og 1 ton fosfor. EndelaveGruppen kan dokumentere, at Hundshage Havbrug kun har tilladelse til udledning af 5,5 tons kvælstof og 0,6 tons (se dokumentation i EndelaveGruppens påklage af 8. juni 2015 til NMKN over Hedensted Kommunes miljøgodkendelse af Hundshage havbrug. Sagen er endnu ikke afgjort).

16. Virksomheden lever ikke op til vilkår

Miljøstyrelsen meddelte i maj 2014 miljøgodkendelse til et havbrug syd for Endelave. Havbruget var i drift i 2014. Den indeholdt følgende krav om dokumentation i forbindelse med kompensationsopdræt:

*"Hjarnø Havbrug A/S skal årligt dokumentere overfor Miljøstyrelsen, at der er dyrket og høstet en mængde muslinger, eller tang svarende til den mængde næringssalte der udledes fra havbruget....
...Dokumentationen skal indeholde oplysninger om høstperiode, høstede mængder, N og P indhold i muslinger og tang, samt dokumentation for videresalg/levering til anden virksomhed.
... dokumentationen fremsendes til Miljøstyrelsens accept senest 1. marts det efterfølgende år."*

Intet af dette er sket.

I miljøgodkendelsen var det et krav at: *"Hjarnø Havbrug skal udarbejde en årsrapport hvert år og fremsende den til Miljøstyrelsen senest 1. marts det efterfølgende år."* Årsrapporten skal indeholde en lang række oplysninger. En del er de kendte krav om oplysning i årsrapporten / havbrugsskemaet gennem egenkontrol, men nyt er krav om dokumentation af miljøforhold ved havbruget med meget detaljerede retningslinjer, der kræver involvering af eksterne firmaer. **Intet af dette er så vidt vides sket.**

Miljøtilsynet af danske havbrug sker primært ved egenkontrol, der bygger på tillid til, at havbrugene drives ansvarligt og korrekt. Hjarnø Havbrug A/S har i driften af Endelave Havbrug ikke levet op til dette ansvar. Og myndighederne har ikke overholdt sin forpligtelse til at få forholdene lovliggjort.

17. Risiko for udslip af fisk

Etableringen af Ny Endelave Havbrug giver risiko for udslip af fisk. Området syd for Endelave er langt mere åbent, mere blæsende og med langt højere bølger end ved det kystnære område ud for den jyske østkyst. Desuden vil der ved Endelave være langt højere risiko for påsejling af de 18 bure, der er givet tilladelse til må udlægges.

Risikoen for påsejling kunne allerede konstateres i 2014, da Miljøstyrelsen i maj gav tilladelse til Endelave Havbrug, som NMKN lukkede i december samme år. Dette havbrug betød, at trafikken af tank-, container- og fragtskibe og færger samt ikke mindst lystsejlere, der hidtil har benyttet en rute i farvandet

syd for det nyetablerede havbrug, delvis sejlede nord om havbruget og enten kom farefuldt tæt på de udlagte bure eller sejlede ind i det beskyttede Natura 2000-område. (se forsidebilledet).

At disse udslip af uønskede regnbueørreder i det danske havmiljø ikke kun er en teoretisk risiko, kan ses af, at der ved orkanerne i slutningen af 2013 undslap omkring 60.000 fisk fra havbrug i den vejrmæssigt ellers relativt beskyttede Horsens Fjord.

Og at der så sent som i oktober 2015 ifølge en indberetning fra Snavn Fisk Export A/S til Miljøstyrelsen undslap omkring 76.000 fisk fra Årø havbrug mellem Årø og Assens i Lillebælt.

Årø Havbrug, der angiveligt var korrekt afmærket, blev påsejlet af et fragtskib på vej op gennem Lillebælt mod Kolding.

Billedet viser et par af de påsejlede bure, efter de var slæbt ind til Assens.

18. Miljøstyrelsens godkendelse af ansøgningen

Gennemgangen ovenfor afslører en række så urimelige forhold i den miljøgodkendelse, som Miljøstyrelsen har meddelt, at man må rejse spørgsmålet om, hvordan denne godkendelse har kunnet passere gennem styrelsen. Det ser ud til, at styrelsen ukritisk har overført ønsker fra ansøger til den meddelte miljøgodkendelse uden at forholde sig til og afveje ønskernes rimelighed ud fra et miljømæssigt og samfundsøkonomisk perspektiv.

Det er nu tredje gang, at Miljøstyrelsen har behandlet en ansøgning om miljøgodkendelse til havbrug syd for Endelave. Første gang var i maj 2014, hvor Miljøstyrelsen gav en miljøgodkendelse, og den blev efter klager i december 2014 underkendt af Natur- og Miljøklagenævnet. Anden gang var i september 2015, hvor Orbicon indsendte en ansøgning om miljøgodkendelse af Endelave, der efter klager blev trukket tilbage. Tredje gang er nu i 2017, hvor Miljøstyrelsen på ny har meddelt miljøgodkendelse.

Hvor længe skal vi, der interesserer os for miljøet i Natura 2000 område nr. 56, stå model til dette absurde samspil mellem havbrugsfirmaet og Miljøstyrelsen?

På vegne af foreningen EndelaveGruppen

Anders Grosen

Anders Grosen, geograf
grosenvejle@gmail.com

Danna Borg

Danna Borg, miljøbiolog
danna_borg@hotmail.com

- 19. Bilag 1: Telefonnotat fra Miljøstyrelsen, parallelle godkendelser**
- 20. Bilag 2: Bundfaunaundersøgelser i Lillebælt 1910-87**
- 21. Bilag 3: Notat til Samsø kommune om 3 nye havbrug**
- 22. Bilag 4: Tabeloversigt over Hundshage Havbrugs' udvikling**